והא קשיש מיניה טובא אלא משום דקאי רבי חנינא בן גמליאל בשיטתיה ומי קאי *והתניא אור יוה"כ מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה מוסף מתפלל שבע ומתודה מנחה מתפלל שבע ומתודה בנעילה מתפלל שבע ומתודה בערבית מתפלל שבע מעין שמנה עשרה רבי חנינא בן גמליאל משום אבותיו אומר מתפלל שמנה עשרה מפני שצ"ל הבדלה בחונן הדעת אמר ר"נ בר יצחק אידי אמר משום אבותיו וליה לא ס"ל א"ל ר' ירמיה לר' זירא ואת לא תסברא דמאן תנא קטפא פירא ר"א הוא *והתנן ר"א אומר המעמיד בשרף ערלה אסור אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפא דגווזא אבל בקטפא דפירא מודו ליה *דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין בשרף העיקרין מותר בשרף הפגין אסור מפני שהוא פרי ואיבעית אימא כי פליגי רבנן עליה דר"א באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות מודו דקטפו זהו פריו דתנן *ר"ש אומר אין לקטף שביעית *וחכ"א יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פריו מאן חכמים לאו רבנן דפליגי עליה דר"א א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן *מאן חכמים ר"א דאמר קטפו זהו פריו אי ר"א מאי איריא אילן שאינו עושה פרי אפילו אילן העושה פרי קטפו זהו פריו לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפי' אילן העושה פירות נמי קטפו זהו פריו לדידכו אודו לי מיהת באילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פריו ורבנן אמרי ליה לא שנא: איזו היא בתולה כל שלא ראתה כו': ת"ר נשאת וראתה דם מחמת נישואין ילדה וראתה דם מחמת לידה עדיין אני קורא לה בתולה שהרי בתולה שאמרו בתולת דמים ולא בתולת בתולים אני והאמר רב כהנא *תנא ג' בתולות הן בתולת אדם בתולת קרקע בתולת שקמה בתולת אדם כל זמן שלא נבעלה נפקא מינה לכ"ג א"נ לכתובתה מאתים בתולת קרקע כ"ז שלא נעבדה *נפקא מינה לנחל איתן א"נ למקח וממכר בתולת שקמה כ"ז שלא נקצצה נפקא מינה למקח וממכר אי נמי למקצצה בשביעית כדתנן *אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא עבודה ואם איתא ליתני נמי הא אמר ר"נ בר יצחק כי קתני מידי דלית ליה שם לווי אבל מידי דאית ליה שם לווי לא קתני רב ששת בריה דרב אידי אמר כי קתני מידי דתלי במעשה מידי דלא תלי במעשה לא קתני רבי חנינא בריה דרב איקא אמר כי קתני מידי דלא הדר לברייתו מידי דהדר לברייתו לא קתני רבינא אמר כי קתני מידי דקפיד עליה זבינא מידי דלא קפיד עליה זבינא לא קתני ולא קפדי *והתניא רבי חייא אומר כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפין לאשה ותניא משום ר"מ כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין אלא כי קתני מידי דקפיץ עליה זבינא מידי דלא קפיץ עליה זבינא לא קתני ת"ר איזוהי בתולת קרקע כל שמעלה רשישן ואין עפרה תיחוח נמצא בה חרס בידוע שנעבדה צונמא הרי זו בתולת קרקע: מעוברת משיודע עוברה: וכמה הכרת העובר סומכוס אומר משום רבי מאיר שלשה חדשים ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר °ויהי כמשלש חדשים ונומר זכר לדבר קרא כתיב וראיה גדולה היא משום דאיכא דילדה לט' ואיכא דילדה לשבעה ת"ר *הרי שהיתה בחזקת מעוברת וראתה דם ואח"כ הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי היא בחזקתה ודיה שעתה ואע"ג שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר °הרינו חלנו כמו ילדנו רוח מאי זכר לדבר הרי ראיה גדולה היא כי כתיב האי קרא בזכרים כתיב ודמינהו קשתה שנים ולשליש הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי זו יולדת בזוב ואי אמרת לידה מעלייתא היא קשי

יומא פז: — בראשית לח — ישעיה כו

רש"י

והא קשיש מיניה טובא. דהא ר' אליעזר היה בימי ר"ג בנו של ר"ש הזקן מהרוגי מלכות ובעל אחותו היה כדאמרי' בהזהב (ב"מ דף נט:) ור' חנינא בנו של ר"ג היה: אור. ליל כניסתו: מעין שמנה עשרה. שאומר בשבעה ברכות מעין שמונה עשרה כגון ג' ראשונות וג' אחרונות כתקנן ואומר הביננו באמצע ומסיים בשומע תפלה כדאמרינן בברכות (דף כט.) ויש בה מעין כולם: המעמיד. חלב בהמה לעשות גבינה: בקטפא דגווזא. בשרף הנוטף מן העץ דכען בעלמא הוי אבל קטף הוי שרף הפגין ומודו בהו רבנן: לאו רבנן דפליגי עליה דר"א. בשאר אילנות ומדין דבקטף סבירא להו כוותיה: בתולת דמים. דמי נדה ולא דמי בתולים דאפילו נבעלה עדיין היא בתולת דמים: לכהן גדול. שמצווה (א)ליקח בתולה: לכתובתה מאתים. דאם נבעלה תו לא מיקרי בתולה וכתובתה מנה: למקח וממכר. שאם אמר לו קרקע בתולה אני מוכר לך טומן לו קרקע שלא נעבדה לפי שעושה פירות מרובין ושמנים: שלא נקצצה. כן מנהג לקוצצה כדי שירבה עוביו ויוציא ענפים הרבה במקום החתך ונקרא סדן שקמה: למקח וממכר. לפי שטוב לו בתולה שילדה היא ויקצצנה ומתעבה: ליתני נמי הא. וימא ארבע בתולות הן: שם לווי. כגון בתולה דמתניתין לאו בתולה סתם מיקריא אלא בתולת דמים דסתם בתולה בנשים היינו בתולת בתולים וכן קרקע בתולה וכן שקמה בתולה לא בעי שם לווי: דתלי במעשה. שאינו מאבד שמו אלא ע"י מעשה אבל ראיית דם מאיליה באה ואבדה שם בתולה: דהדר לברייתו. כגון זקנה שמסתלקין דמיה: דקפיד עליה זבינא. נותן עיניו בכך כגון בתולה טוחה לינשא מבעולה וכן קרקע ושקמה אבל בתולת דמים אין אדם נותן עיניו בדמים דלא איכפת ליה אי חזאי אי לא חזאי: דקפיץ עליה. שטוחה בתולה ללקוחות כגון בתולת בתולים וקרקע ושקמה אבל בתולת דמים כל כמה דחזאי ניחא ליה טפי כדאמרינן: רשושין. אבנים דקין שקורין פרדו"ש. לשון אחר רגבי אדמה קשין שאין עפרם מתפזר: חרס. מכיתת חרסים: בידוע שנעבדה. דאי לא נעבדה חרס זה מאין בא לתוכה: צונמא. סלע: דילדה לז'. (ב)שמא ניכר עוברה לשליש ימיה דהיינו שני חדשים ושליש קמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים: דיה שעתה. לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דלאו הריון הוא ונטמאו טהרות דמעת לעת של ראייה: זכר לדבר. דהריון רוח שמיה הריון: קשתה שני ימים. בתוך אחד עשר ימי זוב ולשלישי נמי ראתה ואח"כ הפילה רוח בו ביום ולא שפתה מן הצער הרי לידה זו בזוב וצריכה שבעה נקיים וקרבן לזיבתה דכיון דלאו ולד הוא הויא זיבה מעלייתא: קושי

תוספות

והא קשיש מיניה טובא. ר"ח מרבי חנינא פרש"י שר' חנינא היה בנו של ר"ג דיבנה וכ"נ דבפרק המפלת (לקמן דף כג.) א"ר חנינא בן גמליאל נראין דברי ר"מ בבהמה ובחיה וא"ת והא בת"כ (פ' אמור) גבי פנחס איש הכפר שעלה גורלו להיות כ"ג ס' אמר ר' חנינא בן רבן גמליאל וכי סתת היה והלא חתננו היה ותורש היה ואי בן ר"ג דיבנה היה היאך היה לו חתן כ"ג והלא היה אחר החורבן וי"ל דלאו חתננו ממש קאמר אלא חתן אבותיו וכן משמע דלא אמר חתני אלא חתננו היה:

בקטפא דפירא מודו ליה דתנן א"ר יהושע כו'. וא"ת [א"כ] אמאי אוקי רבי פדת מתניתין כר"א כיון דרבנן מודו בקטפא דפירא וא"ו משום דבעי לאוקומי בכל מיני קטף אפי' בדגווזא מ"מ היכי קאמר ליה ר' זירא חזי דמסתבירא קטפא בעלמא הא ודאי אמת הוא דקטפא דגווזא שרי דאף ר' זירא מודה דאין הלכה כר"א אלא כר' וליכא למימר דאתי למטעי ולמשרי אף קטפא דפירא מדלא מוקי רבי פדת מתני' בקטפא דפירא ודברי הכל מכלל דסבר אף בקטפא דפירא רבנן אוא דשרו הא לא אתי למטעי דהא חזינן במשנה שאוסר רבי יהושע שרף הפגים וי"ל שיטעו ויסברו שרבי יהושע שמעתי קאמר וליה לא ס"ל מדלא מוקי ר' פדת מתני' כוותיה ובקטפא דפירא ואפשר דר' פדת סבר דקטפא דפירא שרי ור' [יהושע] קאמר שמעתי וליה לא סבירא ליה: **מאן** חכמים (א"ר יוחנן) ר"א. תימה דהגא בלשון חכמים ניחא ליה לאוקומי כר"א ולא לימא ג' מחלוקות בדבר:

◆

תוספי הרא"ש

והא קשיש מיניה. פרש"י ר' חנינא בנו של ר"ג דיבנה הוה חבירו של ר' אליעזר ור' אליעזר [בעל אחותו] דר"ג [היה] כדאיתא בפרק הזהב וקך לאו ראיה דאפשר דלא הוה קשיש הרבה אע"ג דר' (אליעזר) [גמליאל] הוה נשוי אחות אביו אלא לקמן בתוספתא משמע שהיה בימי ר' מאיר או אחריו דקאמר ר' (מאיר) חנינא בן גמליאל נראין דברי ר' מאיר. ובקדושין הוא בר פלוגתיה דר' מאיר בתנאי כפול. ותימה דבת"כ גבי פנחס שעלה גורלו להיות כ"ג אמר ר' חנינא בן גמליאל והלא חתנינו היה משמע דקודם החרבן הוה. וי"ל דחתן בית אבא קאמר מדלא קתני חתני. וא"ת הא בסוף מסכת סוטה אמר רשב"ג אלף ילדים היו בבית אבא ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא. אני למדתי תורה ובן אחי אבא למד חכמת יונית. אלמא לא היו לו אחים והכא משמע שר' חנינא היה אחיו. וי"ל דבבית אבי אבא קאמר כשנהרג (ר"ג) [רשב"ג] הזקן. תדע מדקאמר בן אחי אבא ולא קאמר דבר זה עדיין היה ר' חנינא אחיו קטן: ומי קאי כוותיה והתניא כו'. הקשה הר' שמשון מקינצי מאי קשיא ליה חזרתא מפני משום דקאי ר' אליעזר כוותיה בלאו הכי תקשי מדידיה אדידיה. וי"ל דמדידיה אדידיה לא קשה דאיכא למימר הא דלעיל איירי במוצאי שבת ליום טוב והכא איירי במוצאי שבת לחול. אבל השתא דקאמר דר' אליעזר קאי כוותיה ע"כ קאי במוצאי שבת לחול דבהכי איירי ר' אליעזר: מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. וא"ת ונכללה מכלל דהכי נמי פריך בפרק תפלת השחר לר"ד אין מתפללין במוצאי שבת הביננו. וי"ל דהתם פריך שפיר כיון דקאמרת דכל השנה כולה מתפלל אדם הביננו במוצאי שבת נמי לא ישנה ממנהגו ויכלול הבדלה בהביננו עם שאר הברכות שהוא כולל אבל הכא דסבר דכל השנה מתפלל י"ח שלימות ליכא לשנויי הבדלה לשנות מנהגו של כל השנה: אבל בקטפא דפירא מודו ליה. אמאי דקאמר ר' זירא לעיל חזי דסתך ומאבך קשריתו קיטפא לעלמא קטפתא. ותימה ור' פדת באיזו קיטפא איירי אי בקיטפא דפירא אפי' ר' יהושע מודה דאסור ואמאי קאמר ליה קיטפא לעלמא כדתנן שרף הפגין אסור ואי בקיטפא דגווזא אמאי קפיד ר' זירא ודאי קיטפא דגווזא שרי וי"ל דר' פדת איירי בקיטפא דפירא וקסבר דר' יהושע נמי סבר דקיטפא לאו פירא הוא ושרי בשביעית והא דאסור בשרף הפגין בערלה משום דכתיב וערלתם ערלתו את פריו ומרבינן את הטפל לפריו אפי' מידי דלא פירא כגון קליפין רמונים ואגוזים אבל שרף העלין ושרף העיקרין דלאו פירא הוא שרי דלא הוי השרף טפל לפרי ור' זירא סבר דכי היכי דסבר ר' יהושע גבי ערלה קיטפא דפירא פירא הוא ה"נ גבי שביעית קיטפא פירא הוא ואסור ומשום הכי קפיד ולשינויא אחרינא איירי ר' פדת בקיטפא דגווזא באילן שאינו עושה פירות והוה סובר דמתניתא סבא דמסבירא דר' אליעזר אסר וחכמים פליגין וקא שרי לעיל. ור' זירא הקפיד כי הוא סובר דרבנן מודו באילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פריו: נפקא מינה לכ"ג. משמע דלא אסירא ליה אלא א"כ בעולת אדם. תימה הרי בוגרת ומוכת עץ דאמרינן פרק הבא על יבמתו לא ישא ומדאורייתא כדמוכח התם. וי"ל דבדיעבד אם נשא נשוי כדאיתא התם אבל בעולת אדם אם נשא יוציא א"נ ה"ק נפקא מינה לכ"ג אם היא בעולת איש ועדיין היא בתולה כגון שנבעלה שלא כדרכה אפי' הכי אסורה כדאיתא פ' אין הורשין ועדיין היא בתולה גבי בתולה שעיברה. וא"ת אמאי לא קאמר נפקא מינה לענין אונס ומפתה. וי"ל דהתם איפשטא בגמרא אע"פ שהיא בתולת אדם: מידי דקפיץ עליה זבינא. תי' והרי בתולת השקמה דסדן השקמה עדיף כדתנן בהשוכר את הבית השוכר את השדה סבר בתולת סדן השקמה אבל לא בתולת השקמה ופשטא התם לפי שיש לו שם לווי אלא משום דעדיף. ופי' לעיל משמע דעדיף דקאמר אין קוצצין בשביעית מפני שהיא עבודה אלמא שהיא מיתקן ומשבחת מן הקציצה כמו זימור בכרמים. וי"ל דהאי דעדיף היינו משום דגדל ועב מבתולת השקמה והלוקח סתבורו אילן של שקמה גדול ניחא ליה מפני שהוא בתולה משיקצצו הענפים ואחר כך יתעבה ואם היה סדן אם יקצצו אין נותן מהלוקח:

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ב מהל' תפלה הל"ז טוש"ע א"ח סי' תריט עד סי' תרכב:

סו ב מיי' שם פ"ב הלכה ד טוש"ע א"ח סי' תרכג סעיף ה:

סז ג ד ה מיי' פ"ח מהל' שמיטין הל"ט והל' כ וספ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כו:

סח ו מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ה ופ"ד מהל' משכב ומושב הל"א סמג לאוין קיא:

סט ז מיי' פ"א מהל' שמיטין הל' כא כב:

ע ח מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל"ד ופ"ד מהל' משכב ומושב הל"א סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קפט סעיף לג:

עא ט מיי' פ"ד מהל' משכב ומושב הל"א:

עב י מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ה סמג לאוין קיא ועשין רמג:

[אין זה כמבואר אלא מדברי ת"ק כתם משמע סני]

מוסף רש"י

אור יוה"כ. ליל יום הכפורים (יומא פז:).

בקטפא דגווזא. בשרף היוצא מן העץ (ע"ז לה:).

בקטפא דפירי. בשרף הפירי עצמו (שם).

לנחל איתן. לעגלה ערופה (פסחים נג.).

דמים יפין לאשה. למסר לה הריון (כתובות י:).

ע"ז לה: [ערלה פ"א מ"ז]

ע"ז שם ערלה פ"א מ"ז

שביעית פ"ז מ"ז [ושם איתא ר"ש אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי]

[עירובין פג. וש"נ]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לכהן גדול שמצווה ליקח בתולה:

(ב) ד"ה דילדה לשבעה ושמא:

[תוספתא שביעית פ"ג ה"ט]

[פסחים נ.]

שביעית פ"ד מ"ה ב"ב פ:

לעזי רש"י

פרדוי"א [פירדרא]. חצץ.

כתובות י: [לקמן לח:]

[תוספתא פ"א ה"ד]

גליון הש"ס גמ' ואח"כ הפילה רוח. פ' לקמן ס ע"ב רש"י ד"ה כל כנגים וכו'. וכ"ה תגלי מילתא למפרע וכו' ול"ע: רש"י ד"ה דילדה לשבעה וכו' דאזלינן בתר רוב נשים. עיין סנהדרין סט ע"א:

מוסף רש"י (המשך מעמ' הקודם) קן של זנות כדי להסיר את בעלה ליכנס את מאוסה, למען נושאין על האנוסה ועל המפותה, והעיד ר' יהודה בן בבא ביום שנשנים עדיות שהלכה כר"מ (ברכות כז.). ע"ש עד אחד. שאמר לה את בעלך במדינת הים (שם). רשנסקל תרנגול. שניקר קדקדו של תינוק במקום שהמוח רופס וניקב את מוחו וסקלוהו כמשפט שור שנגח את האדם, דכתיב השור יסקל וגמרינן בג"ש שור שור משבת לעשות כל בהמה חיה ועוף כשור (שם ע"פ ב"ק נד:). ועל יין בן מ' יום. שלא מבלל יין מגתו ולא לכלל יין נסך ונקרא יין מגתו וקרא נסך נסך (ברכות שם). שקרב בארבע שעות. והוא לא (שם) כשהתחתן שלמה עם בת פרעה ביום חנוכת בית המקדש והכניסה לו כמה מיני זמר ועבר כל הלילה וישן למחרת עד ארבע שעות, כדאיתא בפסיקתא, והיו מפתחות בית המקדש תחת מראשותיו, ועל אותה שעה שנים על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות, ונכנסה אמו והוכיחתו על המעשה הזה (משלי לא א).